

Oponentní posudek diplomové práce

Veronika Skopalová: Karel Eusebius z Liechtenštejna jako stavebník a stavitel v kontextu jeho teoretického díla

Diplomová práce Veroniky Skopalové je věnována pozoruhodnému tématu, kterým je unikátní architektonický traktát zpracovaný významným moravským stavebníkem Karlem Eusebiem z Liechtensteina ve třetí čtvrtině 17. století a jeho vztah ke stavbám, které během svého života tento mecenáš realizoval. Lze říci, že takto postavené téma je již v principu nové a přínosné, neboť přes rozsáhlou dosavadní literaturu k tématu se nikdo nepokusil o důkladné porovnání všech staveb s teoretickými názory jejich stavebníka.

Práce začíná úvodem a stručným přehledem dosavadní literatury. Následuje nástin životních osudů Karla Eusebia a zejména podrobný popis jeho názorů na architekturu, zaznamenaných v jeho traktátu. Popis díla je doplněn jeho kritickým shrnutím a porovnáním s vybranou dobovou traktátovou literaturou. Druhá část práce je věnována jednotlivým stavbám, při nichž byl Karel Eusebius nějak účasten, přičemž vyvrcholením je pochopitelně monumentální zámek v Plumlově. Po přehledu jednotlivých úloh přichází opět shrnutí problematiky a její porovnání s předchozí teoretickou částí. Po celkovém závěru následuje katalog, v němž jsou podrobně představeny všechny zmíněné stavby a výběrová obrazová příloha.

Zvolené téma práce je velmi ambiciózní. Předpokladem jejího úspěšného zvládnutí je jak podrobná znalost teoretického traktátu a jeho případných souvislostí, tak analýza jednotlivých dochovaných i nedochovaných staveb. Již v úvodu lze říci, že oběho se diplomantka zhostila více než se ctí. Průvodním znakem práce je odpovědná a kritická práce s literaturou, která je z valné většiny rakouská a německá. Suverénní znalost jazyka se projevila jak při překladu traktátu, tak při jeho interpretaci, při níž bylo třeba pojmy ztotožnit s jejich českými nebo obecně oborovými ekvivalenty (poznámka na okraj - vzhledem k nuancím textu by bylo možná dobře zařadit – alespoň do poznámek – větší množství původních německých citátů, které by čtenáři umožnily lépe proniknout do jazyka a myšlení jejich autora).

Rozbor traktátu je střízlivý a fundovaný. V mnoha případech by si zasloužil i podrobnější komentář, neboť některá zmíněná témata pozoruhodně ilustrují dobové diskuse (z mého - čistě subjektivního hlediska - je např. mimořádně zajímavé rozlišování mezi italským a francouzským způsobem kompozice paláce a jeho dílčích částí). Naprosto zásadní je zmíněná souvislost s Rubensovými Palazzi di Genoa, které pravděpodobně hrály ve středoevropské architektuře 17. století mnohem větší roli, než se doposud zdálo.

Snaha o teoretické i praktické porovnání s dobovými traktáty je velmi sympatická. Jakkoli by se jistě dalo nalézt ještě mnoho dalšího srovnávacího materiálu, zasazení do základního rámce je zdařilé a nabízí možnost dalšího rozpracování. zcela jistě by ještě stálo za to podrobněji se zabývat Liechtensteinovými teoretickými pojmy, které nutně musejí vycházet z některého známého díla (na úvod doporučuji detailně probrat pojmy, které analyzuje ve své zásadní syntéze Hanno Walter Kruft; osobně mne zaujal termín „Structure“, který spíše než obecnému architektonickému tvarosloví odpovídá řádům jako takovým).

Popis jednotlivých staveb je zdařilý a soudy, hodnotící souvislost se stavebníkovým myšlením, přesvědčivé. Zcela zásadní je závěr práce, který dokládá,

že se jeho významnější role s výjimkou Plumlova vlastně nepotvrdila. O to pozoruhodnější je však jedinečnost a originalita této kuriózní stavby. Velmi dobře je v práci ukázáno, jak bytostně vycházela její podoba z až obsedantní lásky ke sloupovým řádům a jejich hierarchické aplikaci.

Vrstvení řádů jako kulisy před fasádu je vskutku spíše výkonem ryzího teoretika, který s praxí neměl mnoho společného, než stavebníka, který – ve volné parafrázi textu z traktátu – by měl vidět v celku věci, které architektovi unikají. Pokud bychom přesto hledali paralely obdobného přístupu, v němž jsou sloupy jako kulisy řazeny nad sebou před stěnu fasády, mohli bychom je nalézt na příkladech některých antických staveb, jako jsou divadla (stěna za jevištěm, viz divadlo v Orange či v Ephesu) či – v ideálních rekonstrukcích - stěny císařských fór. Zda se v tomto případě jedná s souvislost, nebo – což je pravděpodobnější – o pouhou souhru okolností, může prověřit jen případné další bádání. Rovněž by stálo za to dále prohloubit teoretické i uměleckohistorické souvislosti tématu. I v předložené podobě však práce bohatě splňuje nároky kladené na diplomovou práci a proto ji opravdu velmi rád doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 15.9.2011

PhDr. Richard Biegel, Ph.D.